

(Käännös)

Selvitys sisäisestä joukko- ja kutsutaksiliikenteestä

Työryhmä:

Benjamin Donner
Tomas Eklund
Sara Ingman
Kaj-Johan Karlsson
Annukka Koskinen
Mona Lehtonen

1. Tausta; nykyinen tilanne ja yhteydet

Hyvät yhteydet ovat ratkaisevan tärkeitä saariston elävänä säilyttämisen kannalta. Kaupungissa on noin 100 ympärivuotisesti asuttua saarta, minkä lisäksi kaupungissa on paljon saaria, joissa on vilkasta osa-aika-asumista ja/tai matkailua. Maantielautojen ja yhteysalusten aikataulut voivat olla vaikeaselkoisia ja ne voivat muuttua myös vuoden mittaan, ei ainoastaan kerran vuodessa. Linja-autoliikenteen yhdistäminen lautta- ja yhteysalusyhteyksiin on suuri haaste, joka hankaloittaa saariston saavutettavuutta myös saaristo-olosuhteissa asuville ja eläville. Vapaa-ajanasukkaiden ja matkailijoiden on vielä vaikeampi saada selkeää kuvaa siitä, miten saaristossa pääsee kulkemaan.

Saavutettavuuden parantaminen on näin ollen erittäin tärkeää sekä tulomuuton lisäämiseksi että matkailun vahvistamiseksi. Saamme parannettua palvelutarjontaa ja lisää kuluttajia saaristossa tuotettaville palveluille. Kaikki tämä mahdollistaa saaristossa elämisen ja asumisen.

Yhteyksien parantamisen tarve on suuri ja koskee koko saaristoamme mukaan lukien Paraisten kunta-alueita, jossa myös on kaukana keskusta-alueen ulkopuolella asuvia vakituksia ja osa-aikaisia asukkaita, joilla ei ole autoa.

Paraisten kaupungin julkinen joukkoliikenne hoidetaan yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. Paraisten kaupungilla on lisäksi merkittävä määrä sisäistä liikennettä, kuten sisäiset linja-autolinjat, koulukuljetukset ja kutsutaksit.

Kuntatalous on viime vuodet ollut tiukoilla ja osa sisäisestä liikenteestä on jouduttu taloudellisista syistä lakkauttamaan. Kaupungilla ei ole selkeitä periaatteita siitä, mikä liikenne on katsottava välttämättömäksi ja mitä liikennettä ilman voidaan olla. Valtuusto päätti sen vuoksi 7.12.2021 pitämässään kokouksessa hyväksyä, että joukko- ja kutsutaksiliikenteestä tehdään selvitys yhteistyössä aluelautakuntien kanssa ja että tämä selvitys tehdään talousarvion puitteissa.

Kaupunginhallitus päätti puolestaan 28.2.2022 pitämässään kokouksessa, että selvitystä tekemään asetetaan työryhmä ja että selvitys tehdään yhteistyössä aluelautakuntien kanssa. Työryhmään nimitettiin suunnittelija Annukka Koskinen, liikenneassistentti Sara Ingman, matkailupäällikkö Benjamin Donner ja elinkeinopäällikkö Tomas Eklund sekä kaupunginhallituksen edustajat Mona Lehtonen ja Kaj-Johan Karlsson.

2. Kaupungin nykyinen sisäinen liikenne

Sisäinen linja-autoliikenne

Palvelulinja liikennöi kolme kertaa viikossa: maanantaina, keskiviikkona ja perjantaina. Se lähtee aamulla klo 7.30 Pjukalasta ja ajaa koulujen, Malmkullan, linja-autoaseman, apteekin jne. kautta. Linja on hinnoiteltu edullisesti ja kuljetus on tilattava ajopäivänä.

Lisäksi liikennöidään sisäisiä linja-autolinjoja Parainen–Våno/Granvik, Parainen–Mustfinn/Sydmo ja Brattnäs–Parainen, jotka ovat keskeisessä roolissa erityisesti koulukuljetuksissa.

Kutsutaksi

- **Paraisten** kunta-alueella kutsutaksivuorot ovat jääneet pois, mutta niiden sijaan on käytettävissä edellä mainitut sisäiset linja-autolinjat.
- **Nauvossa** on kutsutaksi Pärnäisiin (Ms Baldur), Mattnäsiin, Vikomiin ja Kirjaisiin (Ms Falkö).
- **Korppoossa** kutsutaksi ajaa Rumariin ja takaisin perjantaisin ja Norrskatan vuoron keskiviikkoisin.
- **Houtskarissa** on Hypeisten menopaluuvuoro torstaisin.
- **Iniössä** on keskiviikkoisin menopaluuvuoro Helgöstä/Keistiöstä Norrbyhyn sekä Kannvik–Norrby.

Edellä mainitut kutsutaksit on tilattava edellisenä päivänä.

Hinta on asiakkaalle linja-autolipun hinnan mukainen, kaupunki maksaa erotuksen.

Voimassa olevat aikataulut löytyvät kaupungin verkkosivuilta: Kaupungin sisäinen liikenne (Asuminen ja ympäristö -sivuilta).

3. Keväällä 2022 toteutettu kysely

Kaupungin verkkosivuilla järjestettiin kysely käsityksen saamiseksi siitä, missä suurimmat puutteet ovat ja mitkä ovat ensisijaisimmat toiveet. Kyselyyn saatiin noin 100 vastausta, joista on tiivistetty yhteenvedo liitteenä. Lisäksi Houtskari järjesti oman kyselyn paikallisten toiveiden selvittämiseksi.

Kaupungin kyselystä kävi ilmi, että ylivoimaisesti suurin tarve on Pärnäisissä, jonne toivottiin yhteyksien parantamista 30 vastauksessa. Utön yhteydestä on tullut hyvin suosittu, mutta valitettavasti linja-autoliikenne on huonosti synkronoitu alusliikenteen kanssa, ja jatkoyhteys tarvitaan kipeästi erityisesti Nauvon/Paraisten, mutta myös Korppoon suuntaan.

4. Tarpeet kunta-alueittain

Sisäisten kuljetusten tarve vaihtelee vuosittain. Maantielautojen ja yhteysalusten aikataulut muuttuvat, myös kalenterivuoden aikana, ja sama koskee linja-autoaikatauluja. Tämän vuoksi on tarpeen seurata aktiivisesti ja jatkuvasti, missä suurimmat haasteet ovat. Sisäisen liikenteen hoitamisesta aiheutuvat kustannukset ovat korkeat ja käyttöaste on pääsääntöisesti suhteellisen matala. On erittäin tärkeää, että ELY-keskuksen kautta järjestettävä liikenne on harkittua ja optimoitua niin, että täydentävien yhteyksien tarve on mahdollisimman vähäinen.

Toteutetun kyselyn lisäksi tarvetta on selvitetty yhteistyössä aluelautakuntien kanssa sekä organisaatiouudistuksen jälkeen saaristolautakunnan kanssa.

Nauvo

Pärnäinen on suuri haaste, kuten kyselykin osoitti. Linja-autoliikenne on tärkeää sovittaa yhteen Utön reitin kanssa, ja siltä osin kuin se ei onnistu, vaihtoehtona tulee olla kutsutaksi. Erityisesti kesäaikaan on ollut suuri tarve täydentävälle kutsutaksiliikenteelle.

Korppoo

Korppoon aluelautakunta on esittänyt kokouksessaan syksyllä 2022, että kutsutaksi Pärnäisistä Korppooseen on järjestettävä kerran viikossa. Nykyiset vuorot eli Norrskata ja Rumar kerran viikossa toimivat hyvin ja niitä tarvitaan jatkossakin.

Houtskari

Aluelautakunta on korostanut Näsby–Hyypeinen-kutsutaksin tarpeellisuutta myös koulujen kesälomien aikana.

Iniö

Iniön suurin haaste on se, että linja-auto ajaa Kustavin Heponiemen linja-autopysäkille, mutta ei jatka sieltä lautalla Iniön puolelle. Sen vuoksi tarvitaan kutsutaksiliikennettä, joka yhdistyy Heponiemen linja-autovuoroihin. Iniön lautakunta on korostanut, että Heponiemen (Kustavi) ja Iniön väliin lauttavuoroihin sovitettuja kutsutaksivuoroja tarvitaan erityisesti viikonloppuisin eli perjantaisin ja sunnuntaisin.

Parainen

Paraisilla on sisäistä linja-autoliikennettä, joka toimii melko hyvin ja hoitaa tärkeimmän sisäisen liikenteen. Huomiota tulee kiinnittää markkinoinnin parantamiseen, jotta käyttöastetta saataisiin edelleen nostettua. Paraisilla ei ole ollut omaa aluelautakuntaa. Uudessa organisaatiossa esimerkiksi elinvoimavaliokunta voi tarvittaessa ottaa kantaa siihen, miten täydentävä sisäinen joukkoliikenne järjestetään.

5. Nykyisten yhteyksien käyttöaste

Paraisten palvelulinja on kallein sisäinen yhteys, mutta linjalla on myös eniten myytyjä lippuja, yhteensä 1 345 vuonna 2023.

Monilla yhteyksistä on käyttäjiä erityisesti kesäisin, kuten esimerkiksi Pärnäisten ja Rumarin yhteyksillä, kun taas esimerkiksi Iniön liikenne jakautuu tasaisesti koko vuodelle.

Kustannukset olivat vuonna 2023 seuraavat:

Kutsutaksi	31 884 euroa
Palvelulinja	47 086 euroa

Palvelulinja maksaa kaupungille 35 euroa käyttäjää kohden, kun taas kutsutaksiliikenteen vastaava kustannus on 64 euroa.

Tarkemmat tilastot kustannuksista ja käytöstä eri reiteillä; ks. liite Käyttäjät ja kustannukset.

6. Koulukuljetukset

Paraisilla on koulukuljetuksissa yhteensä noin 700 oppilasta. Heistä noin 600:lla on oikeus koulukuljetuksiin ja loput noin 100 oppilasta ovat ostaneet taksipaikan tai bussikortin.

Koulukuljetuksissa liikennöi yhteensä koko Paraisten alueella noin 20 koulutaksia/pikkubussia ja kaksi sisäisen liikenteen linja-autoa. Osa oppilaista käyttää Saaristobussin tai Turun ja Paraisten välisiä linja-autovuoroja koulumatkoihin.

Koulukuljetusten järjestämisestä ja suunnittelusta vastaa Paraisten kaupungin liikenneassistentti. Hän toimii myös koulujen, huoltajien sekä liikennöitsijöiden välisenä yhteyshenkilönä koulukuljetusasioihin liittyen.

Kuljetusten suunnittelun apuna on ollut vuodesta 2023 alkaen Movit-kuljetusohjelmisto, joka mahdollistaa koulumatkojen optimaalisen reitittämisen, tehokkaan muutoshallinnan sekä tekee kuljetusten seurannasta läpinäkyvää. Huoltajat näkevät ohjelmiston kautta oppilaiden kuljetustiedot, muun muassa sen milloin taksi tulee hakemaan oppilaan, sekä sitä kautta on myös mahdollista peruuttaa tarpeeton kuljetus. Tieto peruutuksesta menee suoraan kuljettajan näyttöpisteelle ja näin turhilta ajoilta vältytään.

Koulukuljetuksiin on jonkin verran yhdistetty kutsutaksien ajoja erityisesti juuri saaristossa. Esimerkiksi Houtskarissa ja Norrskatassa kutsutaksiasiakkaat ovat päässeet koulutaksin kyydillä iltapäivisin takaisin kotiin kirkonkylällä asiointin jälkeen. Koronan myötä kutsutaksien asiakasmäärät ovat kuitenkin vähentyneet eivätkä ole enää nousseet samalla tasolle kuin aiemmin. Kutsutaksien asiakaskunta koostuu lähinnä ikäihmisistä sekä kesäturisteista. Kesäturistien kuljetustarpeet ajoittuvat usein viikonloppuihin ja ilta-aikoihin, kun esimerkiksi sopivia linja-autovuoroja ei ole.

Jotta kuljetuksia pystyttäisiin enemmän yhdistämään koulukuljetuksiin, tulisi asiakaskunnan olla sellaista, jotka pystyvät itsenäisesti kulkemaan taksien kyydeissä pysäkeille ja kantamaan omat tavaransa taksiin ja taksista pois. Koulutakseilla on usein tiukat aikataulut, kiire lautoille eikä autoon voi jättää pieniä oppilaita keskenään.

Koulutaksit ovat yleensä hoitaneet ruoka- ja muita sosiaalikuljetuksia tauoilla, kun oppilaat ovat kouluissa. Nyt Varhan myötä kyseiset ajot ovat siirtyneet Varhan alaisuuteen, eivätkä ole enää kaupungin järjestettävissä. Tämä on tärkeää huomioida seuraavassa koulukuljetusten kilpailutuksessa (uudet sopimukset astuvat voimaan vuodesta 2026 alkaen) ja selvittää, voisiko näillä tauoilla esim. hoitaa kutsutaksiliikennettä. Myös käytännön asiat kuten rahastuslaitevaatimukset pitäisi huomioida kilpailutuksen yhteydessä, niitä ei muuten ole välttämättä kaikilla koulutakseilla käytössä.

7. Johtopäätökset, jatkotoimet

Uusi organisaatio

Paraisten kaupungilla on vuodesta 2023 lukien uudistunut organisaatio. Joukkoliikenne, joka aiemmin kuului sivistysosastolle, on uudessa organisaatiossa osa elinvoimatoimialaa. Elinvoimatoimiala jakautuu puolestaan useisiin vastuualueisiin, joista yksi on ”yhteydet ja joukkoliikenne”. Sitä johtaa elinvoimapäällikkö.

Syynä siihen, että joukkoliikenne on ennen kuulunut sivistysosastolle, on se, että koulukuljetukset ovat aina keskeisiä liikennettä järjestettäessä. Lain mukaan koulukuljetusten hoitaminen on kunnan vastuulla, joten ne ovat etusijalla.

Paraisilla on lisäksi kaksi uutta toimielintä: saaristolautakunta, joka on korvannut aluelautakunnat ja jota on kuultava saaristoliikenteeseen liittyvissä asioissa, ja elinvoimavaliokunta, joka käsittelee yleisemmin kaupungin elinvoimaan liittyviä asioita.

Tarpeet nyt ja tulevaisuudessa

Sisäisen liikenteen ja erityisesti kutsutaksien tarve on jossain määrin muuttunut viime vuosina. Pandemian aikana monet liikuntarajoitteiset saivat käyttöönsä taksikortin, minkä vuoksi tämä asiakasryhmä on pienentynyt (uusia ei ole tullut) ja siten myös kutsutaksien tarve on vähentynyt.

Yhden asiakasryhmän muodostavat henkilöt, joilla ei ole omaa kulkuneuvoa ja joiden on päästävä keskustaan esimerkiksi tekemään ostoksia paikallisessa kaupassa. Usein he ovat osa-aika-asukkaita, jotka ovat matkailijoiden tavoin tärkeitä yksityisten ja julkisten palvelujen ylläpitämisen kannalta.

Yksi suuri haaste ovat solmukohtat, joissa julkinen joukkoliikenne on järjestetty esimerkiksi menomatalla, mutta paluumatkalla syntyy ongelmia. Hyvä esimerkki tästä on Pärnäinen, jonne on linja-autoyhteys ja josta voi matkustaa yhteysaluksella Utöhön. Paluumatkalla syntyy ongelmia, kun yhteysalus saapuu Pärnäisiin, eikä jatkoyhteyttä linja-autolla kohti manteretta ole. Nämä haasteet on ratkaistava saaristomme saavutettavuuden parantamiseksi, ensisijaisesti julkisen liikenteen kautta, mutta joissakin tapauksissa kaupungin on oltava aktiivinen ja tarjottava omia ratkaisuja.

Saaristolautakunta on käsitellyt selvitystä kokouksissaan 6.2.2024 ja 11.3.2024.

Lautakunta toteaa, että tällä hetkellä tärkeintä on nykyisen kutsutaksiliikenteen säilyminen. Yleisenä linjauksena todettiin, että kutsutaksi on tärkeä ”kaikille”, eli ei tehdä eroa vakituisten asukkaiden, osavuotiasukkaiden eikä matkailijoiden välille, mutta erityisesti on keskityttävä solmukohtiin, kuten Pärnäisiin.

Lisäksi lautakunta korostaa seuraavaa:

- Koulukuljetukset ja kutsuliikenne on yhdistettävä ja koordinoitava paremmin (taloudellisia ja palvelullisia etuja). Tämä on tärkeä ottaa huomioon tulevissa hankinnoissa.
- Kutsutaksiliikenteen on toimittava myös koulujen lomien aikana.
- Yhteys Roslaxin ja Näsbyn välille tarvitaan noin kerran viikossa, kun alus ei kulje Näsbyhyn (terveyskeskuskäyntejä, kaupassakäyntejä ja muita palveluita varten).
- Yhteysalusliikennettä Nauvon eteläisellä reitillä ja Korppoon reitillä muutetaan toukokuusta 2024 lähtien, jolloin alus liikennöi Nauvon ja Verkanin tai Korpoströmin välillä, mikä voi johtaa siihen, että autottomat tarvitsevat kutsutaksia Korpoströmistä/Verkanista Korppoon kirkonkylän palveluihin.
- Iniössä ei ole lainkaan linja-autoliikennettä, joten kutsutaksille on tarvetta viikonloppuisin, perjantaisin ja sunnuntaisin. Lisäkustannusten arvioidaan olevan suunnilleen samalla tasolla kuin Iniön nykyisen liikenteen kustannukset, eli noin 7 000 euroa.

Kehittäminen ja hankinnat

1. Tärkeintä on saada liikenne järjestettyä mahdollisimman hyvin **ELY-keskuksen hoitaman ulkoisen hankinnan kautta**. Maantielauttojen, yhteysalusten ja linja-autoyhteyksien tulee täydentää toisiaan parhaalla mahdollisella tavalla, mikä on sekä kustannustehokasta että helpoiten hahmotettavissa vakituksille ja osa-aikaisille asukkaille ja matkailijoille.

2. **Koulukuljetusten mahdollisuutta hoitaa myös kutsutaksiliikennettä** on hyödynnettävä mahdollisuuksien mukaan ja se on otettava huomioon määriteltäessä kriteerejä seuraavassa sisäisen liikenteen hankinnassa.

3. **Kimppakyydeistä** on monissa kunnissa tullut suosittuja ja tarjolla on valmiita ratkaisuja, joissa käytetään esimerkiksi Facebookia, verkkosivuja tai mobiilisovellusta. Lisäksi kimppakyydit ovat hyväksi ilmastolle ja vartenotettava vaihtoehto erityisesti paikkakunnilla, joilla joukkoliikenne on puutteellista. Hyvä esimerkki on Pohjanmaalla, jossa on kehitetty palvelu, jossa eri kuljetusvaihtoehdot, mukaan lukien kimppakyydit ja taksi, on koottu yhteen paikkaan (www.kulukuri.com).

4. Täydentävän liikenteen tarve voi muuttua hyvin nopeasti, **lautojen ja yhteysalusten sekä linja-autojen aikataulut ja reitit elävät jatkuvasti**. Näiden muutosten ennustaminen raportissa on täysin mahdotonta ja niitä on vaikea ottaa huomioon myös hankintavaiheessa. Tämän vuoksi tulee olla valmiutta reagoida nopeasti muuttuviin olosuhteisiin. Saaristolautakunnalla on tässä tärkeä rooli kiinnittää yhteistyössä kaupungin vastuuviranhaltijoiden ja liikenneassistentin kanssa huomiota muuttuviin olosuhteisiin.

Käyttäjä keskiössä

Oman sisäisen joukkoliikenteen kehittäminen on pohjimmiltaan talousarviokysymys. Hyvillä yhteyksillä on suuri merkitys, mutta Paraisten kaltaisessa maantieteellisesti laajassa saaristokaupungissa kustannustaso nousee samalla hyvin korkeaksi. On tärkeää, että rajalliset resurssit käytetään siellä, missä niitä eniten tarvitaan.

Käyttäjien on oltava tietoisia tarjolla olevista vaihtoehtoista, sisäisen linja-auto- ja kutsutaksiliikenteen markkinointia on parannettava. Paraisten kaupungin Nytt-tiedotuslehti tullaan korvaamaan vuoden 2024 aikana **asukaslehdellä**, jossa keskitytään erityisesti parantamaan ihmisten tietoisuutta erilaisista kaupungin tarjoamista palveluista. Hyvä esimerkki on sisäinen liikenne, joka on monille vieras.

Palvelulinjan näkyvyyttä voidaan parantaa **merkitsemällä pysäkit kyltein**. Kaupungin visuaalinen ilme on uudistettu, ja se tulee vaikuttamaan myös **kaupungin verkkosivuihin**, joilla sisäiset yhteydet tullaan nostamaan paremmin ja selvemmin esille.